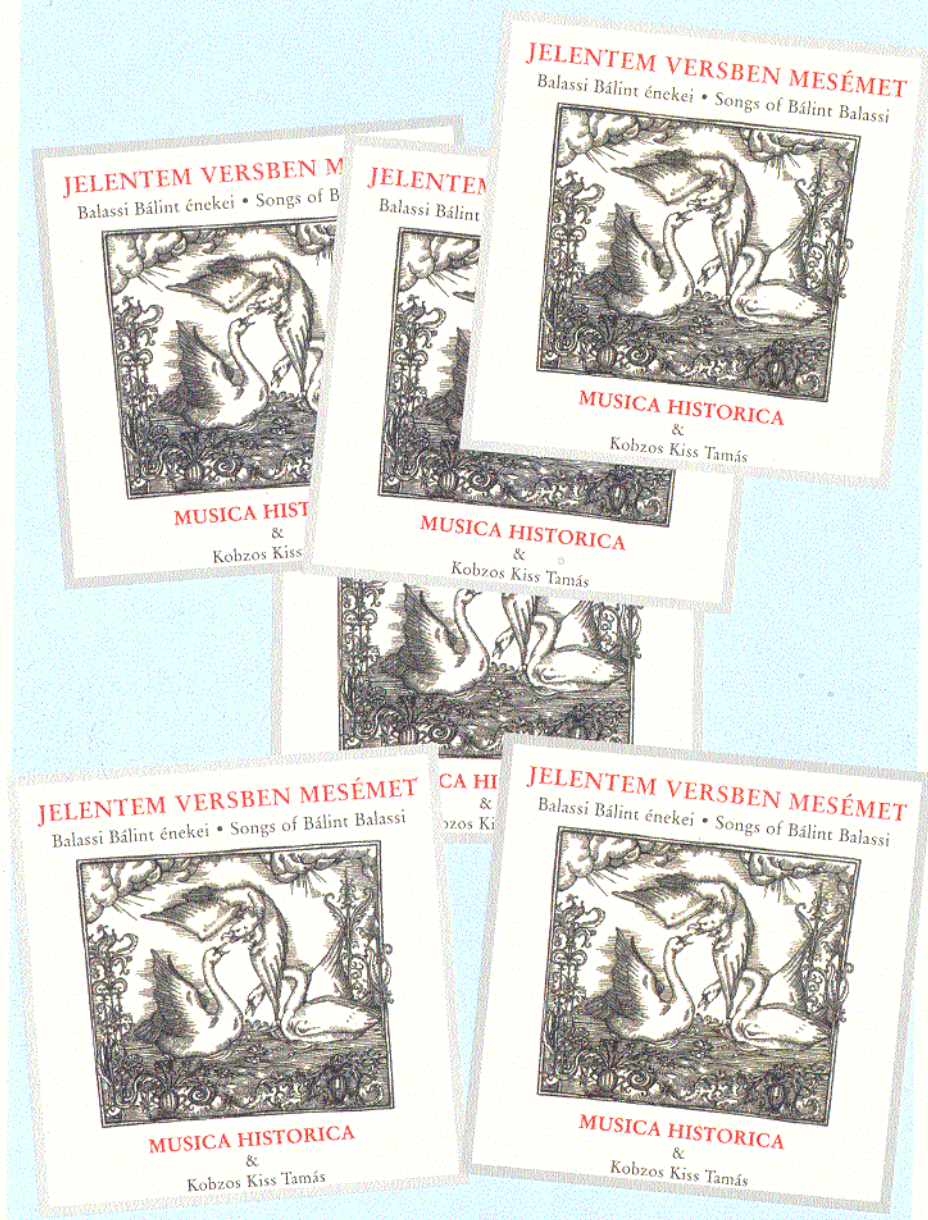

MAGYARTANÍTÁS

450 éve született Balassi Bálint.
Énekelt Balassi-versek CD-n

2004/5.
NOVEMBER-DECEMBER

Reflektív tanulás és tanítás

Magyarországon a kilencvenes években lejátszódott politikai és társadalmi változások következtében a felnövekvő nemzedékekkel szemben új követelmények fogalmazódtak meg a munkaerőpiacon. A korábbihoz képest rugalmasabb, tanulni és együttműködni képes ifjúságra van szüksége társadalmunknak. Fiataljainkban ki kell alakítanunk az élethosszig tartó tanulás (lifelong learning) képességét, fejlesztenünk kell a kommunikációs képességet is. Ezért rendkívül fontos, hogy tanulóinkból és tanárjelöltjeinkből interaktív és reflektív pedagógusokat képezzünk. Főiskolai képzésünkben fontos az elméleti felkészítés, de a „hagyományos tanárszerepből” szemléletformálással ki kell lépünk. Az új képzésben meg kell tanítanunk a szakmai **önreflexiót**.

Jelenlegi tanárképzésünkben a legnagyobb problémát abban látom, hogy a megszerzett iskolai-elméleti tudást diákjaink az iskolai gyakorlatukon nem tudják alkalmazni.

A gaudai főiskolán a tanítóképzésben igen hangsúlyos rész a **reflektív** tanítás, amely nem más, mint a tanári gondolkodás és gyakorlat elemző formája. Olyan stratégia, amely lehetővé teszi az oktató-nevelő tevékenység folyamatos önellenőrzését és ezen alapuló fejlesztését. A reflektív tanítás pedagógiai valóság számtalan elemére vonatkozhat. Alapvetően két irányt különböztetünk meg: az egyik a tanulók és a tanulócsoport; a másik a tanár saját személye. A reflektív tanulás és a

reflektív gondolkodás speciális szakmai képességeken alapszik. Magába foglalja a racionális elemzést, a választás képességét, és a választások felelősségének vállalását is.

A pedagógiát oktató tanár és a szakmódszertanos tanár összehangoltabb munkájával erősíthetnék a reflektív tanulást, ezen dolgozunk a következő években. Ilyen pedagógiai együttműködésre ad lehetőséget a **mikrotanítás**.

A mikrotanítási gyakorlat olyan egyéni tanítási gyakorlat, amelyet laboratóriumi körülmények között folytatnak a hallgatók. Itt lenne először lehetőség az elmélet és a gyakorlat integrációjára, diákjaink tudatosabban készülhetnek az iskolai gyakorlatra. Kedvező körülmények között a reflektív tanulás kipróbálására nyújt lehetőséget. A mikrotanítás befejezése után a tanítás folyamatát mindig elemeznünk kell. A legtöbb hallgatónak ezt meg kell tanulnia. Kritikusan kell „kivülről” önmagukat szemlélniük. A reflexió nem működik magától, a tanárnak meg kell tanítania, a diáknak meg kell tanulnia. A tanárok felelősek azért, hogy ezt magas szinten műveljék.

Korthagen a reflexiót egy **spirális** folyamatként fogja fel, amely öt lépésből áll: *cselekvés — visszatekintés a cselekvésre — a lényeges mozzanatok tudatosítása — alternatív cselekvésmódok kialakítása — kipróbálása*. A reflektivitás elősegítése érdekében a tanárok az egyes fázisokban kérdéseket tesznek fel, hogy a pedagógusjelöltek óráikat elemezzék, azokról a kérdések által irányítva munkanaplót vezessenek.

Visszatekintés a cselekvésre: Mit akartam? Mit gondoltam? Hogyan éreztem? Mit csináltam? Megítélésem szerint a tanulók mit akartak, éreztek, csináltak?

A lényeges elemek tudatosítása: Milyen kapcsolatok állnak fenn az előző kérdésekre adott válaszok között? Mi a probléma lényege? Mit jelent ez számomra?

Az alternatívák kidolgozásakor arra kell választ adni, hogy: Milyen alternatívákat látok? Melyiknek mik az előnyei, ill. hátrányai? Mit kell tennem legközelebb?

Kipróbálásnál arra kell válaszolni, hogy: Mit akartam elérni? Mire akartam különös figyelmet fordítani? Mit akartam kipróbálni?

Ha a fenti kérdéseket rendszeresen feltesszük, és ezekre keressük a válaszokat, akkor a reflektivitás fejlődését segítjük elő. A hazai szakirodalom is foglalkozik a reflektív tanulással, de nagyon kevés tanár alkalmazza.

A supervisor nem kritizál, csak a kérdéseivel segíti (irányítja) a hallgatót. Űgy teszi fel a kérdést, hogy a hallgató egyedül találja meg a másik megoldást. A hallgató lépésről lépésre javítja ki önmagát. Tehát a tanár nem mondja meg a helyes megoldást.

A II. évben a tanulás tanításához elsajátított elméleti alapokat a III. évfolyamon szorosán összehangoljuk a szaktárgyi metodikával. Hallgatóink (már a III. évfolyamon) a csoportos hospitálásokon megfigyelik a reflektív tanár jellemző tulajdonságait. Természetesen ez azt is jelenti, hogy a szakvezetőinknek (a reflektív tanulásról) tartunk továbbképzéseket. Hallgatóink a (IV. évfolyamon) az egyéni tanítási gyakorlaton már reflektív tanárként taníthatnak. Minden látott és megtartott órát elemezznek a szakvezető tanárral, mégpedig a **reflektív szemlélet** elfogadásával. A hallgató **értékeli saját képességeit**, vizsgálja meg, mennyire reflektív. Milyen az érzékenysége, ezt írja az óraterv végére. Fogalmazza meg: mi sikerült, mi nem. Mit kell javítani a következő órán.

A **Portfólió** is erre készül, ami nem más, mint egy válogatás a hallgatók szakmai anyagaiból. Bizonyíték arra, hogy tanultak az évek során. Mit tanultak? Hogyan tanultak? Azt kell bizonyítaniuk, hogyan fejlődött (a személyes, a kognitív, a szociális és a speciális) tanári kompetenciájuk. A portfólió értékelése során a tanár és a diák számára láthatóvá, értelmezhetővé válik a tanulás folyamata, az adott eredményhez vezető út is. A portfólió értékeléséhez (is) láthatóvá kell tenni az adott tanulási egység célkitűzéseit. A tanulási egység tevékenységének, tanulási, gondolkodási folyamatának produktumait. A tervek, a vázlatok, teljesített — kapott és vállalt — feladatok, (ön)értékelések, az írásos reflektálások stb. egy mappába kerülnek. A munkán látható a tanár segítsége is.

A portfólió mindig a valóságot tükrözze: szelektív, reflektív, szerkesztett legyen. Állandó változásban van, frissíteni kell: pl. saját munkák, gyerekek munkái, videó, interjú... stb. folyamatosan

kerülnek bele. Nagy szerepe van a portfóliónak a vizsgán. A diáknak minél nagyobb a szabadsága, annál nagyobb a felelőssége is. Természetesen az értékelési szempontokat időben, már az 1. évfolyamon megismerik a hallgatóink. Ilyenek: önreflexió, együttműködés, vezetés, alkalmazás, szemléltetés, tervezés, szervezés, spontán reagálás (nyelvi képességek), rugalmasság, önkritika, önkifejezés, módszerek alkalmazása... stb.

A portfólió még tartalmazza: az önéletrajzot, az indoklást. Miért szeretnék tanítani? Az önelemzést. Mennyire vagyok alkalmas a tanári pályára? Kiválasztja azt a kompetenciát, amelyben fejlődni szeretne, önelemzésében leírja azt, hogy min szeretne változtatni, azt hogyan tette.

Az egyik alapvető célunk, hogy a pedagógia elmélete és gyakorlata szempontjából alapvető jelentőségű tudományok egész sorát megismerjük, új ismereteket szerezzünk. A másik, hogy ezeket a gyakorlatban is jól alkalmazzuk, és így létrejöhessen a pedagógiai paradigmaváltás.